

ВІЙСЬКОВІ ОПЕРАЦІЇ ТА МІСІЇ НАТО

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано військові операції та місії НАТО, їх причини та наслідки, сторони конфлікту, шляхи вирішення та запобігання у майбутньому.

Ключові слова: НАТО, Організація Північноатлантичного договору, Північноатлантичний альянс, блок НАТО.

Abstract

NATO military operations and missions, their causes and consequences, the parties to the conflict, ways of resolving and preventing them in the future are analyzed.

Keywords: NATO, North Atlantic Treaty Organization, North Atlantic Alliance, the NATO bloc.

Вступ

Північноатлантичний альянс відіграє активну і провідну роль у гарантуванні миру і безпеки на міжнародній арені. Тривалий час НАТО вдавалося підтримувати мир і безпеку європейських країн виключно політико-дипломатичними шляхами. Однак початок 1990-х відзначився новими викликами і загрозами європейській безпеці. Першим серйозним випробуванням для НАТО як організації, що набувала характеру сили, покликаної не лише забезпечувати оборону її членів, а й сприяти збереженню миру та стабільності на всьому євроатлантичному просторі стала війна в Югославії. Перші три операції Альянсу з підтримання миру мали місце в Європі — в Боснії і Герцеговині, в Косові і в колишній Македонії. [1].

Результати дослідження

Із 1995 до 2004 року під проводом НАТО здійснювалася операція з підтримання миру в Боснії і Герцеговині, що допомагала гарантувати безпеку та сприяла відновленню країни після війни 1992—1995 років.

Боснія та Герцеговина стала ареною, на якій НАТО багато що робила вперше, і рішення, прийняті Альянсом у відповідь на події у цій країні, допомогли формувати еволюцію Альянсу та розвивати його можливості зі встановлення і підтримання миру. У серпні — вересні 1995 року НАТО провела повітряну операцію в Боснії та Герцеговині, яка допомогла припинити Боснійську війну, а потім відповідно до Дейтонської мирної угоди очолила операцію з підтримання миру, яка тривала дев'ять років — з грудня 1994 року по грудень 2004 року. Хоча у грудні 2004 року НАТО передала відповідальність за повсякденну безпеку в Боснії та Герцеговині Європейському Союзу, Альянс продовжує утримувати скорочений військовий штаб в Сараєві для надання допомоги у здійсненні оборонної реформи в Боснії та Герцеговині і у підготовці країни до участі в програмі «Партнерство заради миру»[2].

3 червня 1999 року НАТО очолила операцію зі встановлення миру в Косові на підтримку широких міжнародних зусиль з розбудови миру і стабільності в цій спірній югославській провінції. Операція сил НАТО «Союзна сила» в період з 24 березня по 10 червня 1999 року стала завершальним етапом Косовської війни. Після завершення 78-денної повітряної кампанії в Косові були розгорнуті міжнародні миротворчі сили під керівництвом НАТО КФОР. Ця кампанія, яка була другою військовою кампанією НАТО, почалася після більше ніж року ведення воєнних дій у провінції і провалу міжнародних зусиль врегулювати конфлікт дипломатичними засобами.

Після проголошення Косовим своєї незалежності в лютому 2008 року НАТО погодилася зберегти свою присутність на основі Резолюції 1244 Ради Безпеки ООН. У червні 2008 року Альянс вирішив взяти на себе нагляд за розформуванням Корпусу захисту Косова та допомогти створити професійні багатоетнічні Сили безпеки Косова.

Відповідаючи на запит уряду Північної Македонії, з серпня 2001 року до березня 2003 року НАТО здійснила у цій країні три послідовні операції: «Есеншіел харвест», яка дозволила роззброїти групи етнічних албанців, що діяли на території Північної Македонії; «Ембер фокс» забезпечила захист міжнародних спостерігачів, що здійснювали нагляд за виконанням мирного плану; «Елайд хармоні» з надання консультантів на допомогу уряду в питаннях забезпечення стабільності на всій території Північної Македонії.

Ці операції у Північній Македонії продемонстрували тісну співпрацю між НАТО, ЄС та ОБСЄ. Згодом, 27 березня 2020 країна стала 30-м членом альянсу.

4 жовтня 2001 року, після того, як було визначено, що терористичні напади 11 вересня на Нью-

Йорк і Вашингтон були здійснені з-за кордону, НАТО ухвалила пакет з восьми заходів, спрямованих на підтримку США. За запитом США вона розпочала першу в своїй історії операцію з боротьби з тероризмом «Ігл есіт» — сім літаків АВАКС НАТО брали участь у патрулюванні повітряного простору Сполучених Штатів[3].

Операція тривала з середини жовтня 2001 року до середини травня 2002 року. Було залучено 830 членів екіпажів із 13 країн НАТО, які здійснили понад 360 літако-вильотів. Вперше в історії Альянсу його військові сили і засоби були застосовані на підтримку операції, що проводилася відповідно до вимог статті 5 Північноатлантичного договору.

Операції НАТО не обмежуються лише зонами конфліктів. Після терористичних актів 11 вересня 2001 року Альянс розпочав вживати заходів для протидії загрози міжнародного тероризму.

Операція «Активні зусилля», започаткована у жовтні 2001 року під проводом ОБМС НАТО має на меті виявлення та стримування терористичної діяльності в Середземному морі. Із квітня 2003 року сили НАТО систематично здійснюють висадки на підозрілі судна за згодою капітанів кораблів і країн прапора відповідно до міжнародного морського законодавства. Загалом, операція виявилася ефективним засобом як охорони стратегічного морського району, так і боротьби з тероризмом у відкритому морі.

Із жовтня до грудня 2008 року НАТО розпочала операцію «Елайд провайдер», яка передбачала здійснення заходів боротьби з піратством біля узбережжя Сомалі. У відповідь на запит Генерального секретаря ООН Пан Гі Муна військово-морські підрозділи НАТО супроводжували судна, які здійснювали рейси для Всесвітньої продовольчої програми ООН через небезпечні райони Аденської затоки. З березня до серпня 2009 року Альянс провів ще одну операцію з боротьби з піратством «Елайд протектор», метою якої було зміцнення безпеки морських торговельних маршрутів і міжнародної навігації поблизу берегів Африканського Рогу. Сили НАТО виконували завдання зі спостереження та забезпечення захисту для стримування й придушення піратства і озброєного грабежу, що загрожує морським шляхам сполучення і економічним інтересам.

Поточна операція «Океанський щит», яка ґрунтується на досвіді попередніх операцій НАТО з боротьби з піратством, зокрема «Елайд провайдер» та «Елайд протектор», має на меті вжиття заходів з боротьби з морським піратством біля узбережжя Африканського Рогу. Північноатлантична рада ухвалила проведення цієї операції 17 серпня 2009 року. За запитом регіональних країн у рамках операції також пропонується допомога в розвитку власних можливостей боротьби з піратством.

На Стамбульському саміті НАТО в червні 2004 року союзники по НАТО дійшли згоди взяти участь у міжнародній діяльності, спрямованій на надання допомоги Іраку в формуванні боєспроможних і підзвітних демократичним структурам сил безпеки. Результатом цього стало утворення Тренувальної місії НАТО у Республіці Ірак. У рамках місії здійснюється підготовка, консультивання і наставництво. У наданні допомоги в проведенні підготовки в Іраку або поза його межами беруть участь усі країни-члени НАТО допомагаючи фінансово або безоплатно передаючи техніку і обладнання.

Після початку громадянської війни в Лівії, Рада Безпеки ООН ухвалила Резолюцію 1970, якою запровадила ембарго на постачання зброї, заморозила особисті активи лівійських лідерів і ввела заборону на переміщення представників вищого керівництва. Оскільки напруга не послабилася, 17 березня 2011 року було ухвалено Резолюцію 1973, яка, серед іншого, надала право країнам-членам та регіональним організаціям вжити усіх необхідних заходів для захисту цивільного населення Лівії і запровадити зону, заборонену для польотів. 24 березня НАТО вирішила запровадити зону, заборонену для польотів, а з 27 березня Альянс взяв на себе відповідальність за реалізацію усіх аспектів Резолюції № 1973, щоб захистити цивільне населення та райони, яким загрожував напад з боку режиму Каддафі.

Північноатлантичний альянс надає підтримку Африканському союзу у виконанні його миротворчих завдань на Африканському континенті. З червня 2007 року НАТО сприяла Африканському Союзу у рамках його місії у Сомалі (AMISOM), допомагаючи переправляти повітрям миротворців. Допомога AMISOM з боку НАТО збіглася у часі зі схожою операцією з надання підтримки миротворчій місії Африканського Союзу у Судані. Із червня 2005 до грудня 2007 року НАТО забезпечувала транспортування повітрям близько 37 тисяч військовослужбовців у складі AMISOM, а також підготувала понад 250 представників AMISOM.

Операція НАТО в Афганістані є найзначнішою з усіх, що до теперішнього часу виконувалися Альянсом. Сформовані відповідно до мандата ООН у 2001 році, Міжнародні сили сприяння безпеці діють під керівництвом НАТО з серпня 2003 року.

На усій території Афганістану в складі МССБ діють майже 130 тисяч військовослужбовців із 48 різних країн. Їхнє завдання — допомагати центральному уряду Афганістану зміцнювати свою владу в усіх районах країни та утворювати умови для відповідного функціонування демократичних інститутів і встановлення верховенства права. Одна з найважливіших складових цього завдання — утворення професійних Афганських національних сил безпеки. Практично з нуля за період з 2003 року чисельність збройних сил Афганістану майже до 164 тисяч військовослужбовців. Вона почала брати на себе керівництво більшістю операцій.

Крім проведення операцій з гарантування безпеки і розбудови афганської армії та поліції, МССБ також безпосередньо сприяють розвитку і відновленню Афганістану — 28 Груп відновлення провінцій залучені до визначення потреб у відновлювальних роботах і допомагають гуманітарній

діяльності в усій країні.

Висновки

Згідно з проаналізованими даними, встановлено, головна роль НАТО полягає у забезпеченні свободи і безпеки країн-членів з використанням політичних і військових засобів. НАТО дотримується спільних для Альянсу цінностей демократії, індивідуальної свободи, верховенства права та мирного розв'язання суперечок та підтримує ці цінності в усьому євроатлантичному регіоні. Зasadничим принципом Альянсу є спільність поглядів між північноамериканськими та європейськими членами НАТО, що поділяють однакові цінності та інтереси і віддані справі збереження демократичних принципів, що робить нероздільною безпеку Європи і Північної Америки. Альянс стоїть на захисті своїх країн-членів від загрози агресії: головним військово-політичним принципом організації є система колективної безпеки, тобто спільних організованих дій всіх її членів у відповідь на напад ззовні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Військові операції і місії НАТО [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Партнерство заради миру, ОРГАНІЗАЦІЯ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОГО ДОГОВОРУ [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_52060.htm
3. Протидія тероризму, ОРГАНІЗАЦІЯ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОГО ДОГОВОРУ [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_50084.htm орнієнко В. О. Партійна ідеологія: система цінностей, або синдром «суспільної кататонії»? [Текст] /
4. Корнієнко В. О. Реалізація ідеалу соціально-правової держави в українському суспільстві [Текст] / В. О. Корнієнко // Право України : юридичний журнал. — 2001. — № 2. — С. 47-53.
5. Корнієнко В. О. Політичний ідеал як проблема вибору [Текст] / В. О. Корнієнко // Людина і політика : український соціально-гуманітарний журнал. — 2001. — № 2. — С. 139-150.
6. Ващенко К. О. Політологія для вчителя [Текст] : навчальний посібник / К. О. Ващенко, В. О. Корнієнко. - Київ : Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. — 406.
7. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі [Електронний ресурс] : [онлайн-гід з питань євроатлантичної інтеграції] : [електронний] навчальний посібник / В. О. Корнієнко. - Електронні текстові дані (1 файл (PDF) : 20,2 Мбайт). - Вінниця : ВНТУ, 2017. - 147 с.

Судома Дмитро Миколайович — студент групи 2ПІ-176, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, email: sudoma13@gmail.com

Корнієнко Валерій Олександрович — кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Sudoma Dmytro Mykolayovych — Department Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: sudoma13@gmail.com

Kornienko Valeriy O. — Candidate of Historical Sciences, PhD (Political Science), Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.